

Uloga obitelji, vrtića i škole pri prijelazu djeteta iz vrtića u školu

Tomljenović, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:636160>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**MIA TOMLJENVIĆ
ZAVRŠNI RAD**

**ULOGA OBITELJI, VRTIĆA I ŠKOLE PRI
PRIJELAZU DJETETA IZ VRTIĆA U
ŠKOLU**

Petrinja, rujan, 2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Petrinja**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Mia Tomljenović

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: ULOGA VRTIĆA, OBITELJI I
ŠKOLE PRI PRIJELAZU DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU**

MENTOR: Prof.dr.sc. Anka Jurčević Lozančić

SUMENTOR: Mr. Sanja Basta, predavač

Petrinja, rujan, 2019.

SADRŽAJ

SAŽETAK	3
SUMMARY	4
1. UVOD.....	5
2. UVODNE NAPOMENE O OPĆIM UVJETIMA ZA USPJEŠAN PRIJELAZ DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU.....	6
2.1. Dijete - subjekt u procesu predškolskog i školskog odgoja i obrazovanja... 7	
2.2. Država - odlučujući čimbenik u osiguravanju uvjeta za razvoj djeteta..... 8	
2.3. Utjecaj društva..... 9	
3. ULOGA VRTIĆA U ODGOJU I PRIPREMI DJETETA ZA ŠKOLSKO RAZDOBLJE.....	10
4. „MALA ŠKOLA“ – PROGRAM ZA ŠTO LAKŠI PRIJELAZ DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU.....	12
5. ŠKOLA – PRVI RAZRED, UVOĐENJE DJETETA U SUSTAV ŠKOLSKOG OBRAZOVANJA	14
5.1. Škola – prvi razred	15
6. ULOGA RODITELJA/OBITELJI U PRIPREMI DJETETA ZA ŠKOLSKO RAZDOBLJE.....	17
6.1. Uloga roditelja u djetetovu životu	18
6.2. Uloga roditelja u pripremi djeteta za školu	20
7. MEĐUODNOSI SUDIONIKA ODGOVORNIH ZA USPJEŠAN PRIJELAZ DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU.....	22
7.1. Suradnja vrtića i obitelji.....	22
7.1.1. Roditeljski sastanak	24
7.1.2. Individualni razgovor	25
7.1.3. Kreativne radionice.....	25
7.1.4. Kutić za roditelje.....	26
7.2. Modeli suradnje škole i roditelja.....	27

7.2.1. Individualni oblici suradnje.....	27
7.2.2. Skupni oblici suradnje.....	28
8. ZAKLJUČAK.....	29
LITERATURA.....	30
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	33

SAŽETAK

Partnerstvo obitelji, vrtića i škole ima veliku važnost za razvoj djeteta, te mu omogućuje pravilan emocionalan i psihofizički razvoj, a naročito je važno pri prelasku djeteta iz vrtića u školu. U tom razdoblju potrebno je ostvariti kontinuitet u odgoju i obrazovanju, te omogućiti svakom pojedinom djetetu razvoj u sredini u kojoj će se osjećati prihvaćeno, voljeno, sigurno, zadovoljno i sretno i koja će djelovati poticajno na razvoj svih njegovih potencijala vodeći računa o djetetovim osobnostima. U ovom razdoblju djetetova života poželjno je da ono pohađa „malu školu“ ili predškolu u kojoj stječe potrebnu pripremu za prelazak u školski sustav. Polaskom u školu dijete postaje dijelom organizirane i strukturirane sredine gdje će se izlagati sustavu vrednovanja i natjecanja te doživljavati uspjehe, neuspjehe i kritike. Prvi će se puta susresti s pravim obavezama, osjećajem odgovornosti i novom organizacijom života. Djeci koja su išla u vrtić bit će lakše jer su već stekla mnoga potrebna iskustva koja će im pomoći da se nose s novonastalim promjenama. Škola kao institucija ima određene zahtjeve za dijete, a hoće li se ono snaći i moći prilagoditi ovisi o stupnju njegove zrelosti. Kako bi prilagodba djeteta na novo okruženje i način funkcioniranja bila što uspješnija, potrebno je pravodobno se pripremiti za nadolazeće promjene. Osim roditelja i predškole, značajnu ulogu ima i društvo u kojem dijete odrasta. Svakodnevnim promatranjem djeteta u svojoj skupini, odgojitelj upoznaje njegove sposobnosti, potrebe i interese, te na osnovi uočenog i u suradnji s roditeljima stvara podlogu za postizanje ciljeva učenja za svako dijete ponaosob. Interakcija između svih subjekata bit će predstavljena na način da će nositelj ovog rada – dijete na prelasku iz vrtića u školu, biti subjekt u odnosu na ostale sudionike. Dobrom suradnjom svih sudionika, postiže se kvalitetan i uspješan prelazak djeteta iz vrtića u školu, tj. iz predškolskog u školsko razdoblje.

Ključne riječi: dijete, odgojitelj, partnerstvo, roditelj, škola.

SUMMARY

Partnerships between family, kindergarten and school have great importance for the development of the child and enable him to have a proper emotional and psychophysical development and is particularly important when passing a child from kindergarten to school. In that period, it is important to keep continuity in development and education as well as to enable each child's development in the center of the community in which he will feel acceptable, loved, safe and happy. Environment which will stimulate the development of all its potentials and care for about the child's specifics. In this period of child's life, it is desirable for a child to attend a "small school" or pre-school where he or she obtains the necessary preparation for going to school. By going to school, the child becomes part of an organized and structured environment where they will be exposed to a system of evaluation and competition and experience success, failure and criticism. For the first time, they will face real responsibilities, a sense of responsibility and a new organization of life. It will be easier for children attending kindergarten as they have already gained many necessary experiences to help them cope with the changes that have come about. The school as an institution has specific requirements for the child, and whether he or she can manage and adapt depends on the degree of maturity of the child. In order to adapt the child to the new environment and its way of functioning, it is necessary to prepare for the upcoming changes in a timely manner. Apart from parents and preschool, the influence of the media and society in which the child grows is also significant. By day-to-day observation of a child in his group, the educator learns of his abilities, needs and interests, and on the basis of the observed and in collaboration with the parents, creates the basis for achieving goals of learning for each child individually. Interaction between all subjects will be presented in such a way that the carrier of the chapter will be subject to the other participants. With good co-operation of all participants, a quality and successful transition from the kindergarten to school, ie from pre-school to school period, is achieved.

Key words: child, educator, parents, partnership, school.

1. UVOD

Odrastanje je prirodan i neizbježan proces svakog čovjeka. U životu svih ljudi postoje određeni procesi i tijek kojim se razvijamo i odrastamo, a počinju već u majčinom trbuhu. Većih dijelova ranih faza razvoja se ne sjećamo, ali tijekom tog razvoja cijelo vrijeme nesvjesno rastemo i upijamo informacije. Većina ljudi ima najranije sjećanje tek od treće godine života iako smo do tada već naučili hodati i govoriti. Ne sjećamo se kako, samo znamo da smo to već radili. Predškolsko razdoblje najosjetljiviji je period u našim životima. Tada „poput spužve“ upijamo doslovno sve što se događa u našoj okolini. Roditelji i obitelj su prvi učitelji koji nam objašnjavaju način funkcioniranja svijeta oko nas, te nas uče ponašanju i usvajanju za život potrebnih radnji. To je prva zajednica i škola koju znamo. Sve što nas nauče naši roditelji kasnije prenosimo u život. Sve kulturne, moralne i etičke norme, kao i pravila ponašanja, loše - dobro, naučimo kod kuće. Ali to je samo temelj onoga što slijedi. Neka djeca zatim krenu u vrtić već sa godinu i pol ili dvije, a neka krenu i kasnije, s pet ili šest godina. Vrtić nije obavezna odgojno obrazovna ustanova koju trebamo pohađati, ali svakom djetetu sigurno olakšava kasniji prijelaz u svijet s pravilima. Vrtić je mjesto gdje djeca svoja temeljna znanja koje su stekla kod kuće samo nadograđuju i popunjavaju, ali i mjesto gdje se bezbrižno igraju, uživaju i zabavljaju, pritom učeći kroz igru jer ona drugačije niti mogu niti znaju. U vrtiću djeca uče kako se socijalizirati, kako izraziti osjećaje i emocije, razvijaju empatiju, uče dijeliti, čekati, igrati se sa svojim vršnjacima i najvažnije, upoznaju potpuno novu okolinu u kojoj se do sada nisu kretali. Kroz vrtić djeca usvajaju i temeljna pravila za školsko razdoblje. Neki vrtići nemaju program predškole, pa se djeca iz tih vrtića upisuju u „malu školu“. Predškola ili „mala škola“ je odgojno-obrazovni program koji dijete mora obavezno pohađati. Ona je mjesto koje se nalazi na prijelazu iz vrtića u školu. Što se u njoj radi i kako ona funkcionira, opisano je dalje u ovom radu.

2. UVODNE NAPOMENE O OPĆIM UVJETIMA ZA USPJEŠAN PRIJELAZ DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU

Prelazak djeteta iz vrtića u školu uzbudljiv je i pomalo stresan događaj, kako za roditelje tako i za djecu. To je prijelaz iz svijeta igre i bezbrižnosti u svijet odgovornosti, učenja, izvršavanja svojih obaveza bez odgađanja, prijelaz u svijet u kojem se vlastito napredovanje i izvršavanje obaveza vrednuje razinom uspješnosti tj. ocjenom. Djetetova sposobnost učenja čitanja, pisanja i računanja važna je za uspjeh u školi. Pri polasku u školu dijete bi moralo imati usvojene osnovne socijalne vještine i opće sposobnosti, primjerice vođenje osnovne brige o samome sebi, vođenje brige o vlastitom ponašanju i primjereno iskazivanje emocija. Socijalna zrelost usko je vezana uz emocionalnu. Ona predstavlja prilagođavanje društvenim obavezama, usvajanje moralnih normi i sustava vrijednosti, te ponašanja u okolini. Uključuje i vještinu komunikacije sa svojim vršnjacima, te suradnju i prihvaćanje učiteljevog autoriteta. U toj dobi djeca još nemaju razvijene moralne vrijednosti, kao ni socijalne vještine, stoga može doći do odbojnog ponašanja i lošeg raspoloženja prema starijima ili čak drugačijima od sebe. Zbog toga je vrlo bitno razvijati kod djeteta samopouzdanje i osjećaj vlastite vrijednosti. (<http://www.vrtic-suskalica-zadar.hr/polazak-djeteta-u-skolu.html>). U vještini učenja kako pristupiti obrazovnim sadržajima dijete bi moralo imati pomoć roditelja i učitelja, a da bi to bilo u stanju, mora usvojiti predvještine značajne za usvajanje čitanja, pisanja i računanja, koje se počinju razvijati od samog rođenja. Prelazak djeteta u školski sustav važno je razvojno razdoblje i pred dijete se u raznim područjima postavljaju zahtjevi koji ga prate pred polazak u školu. Kako bi se mogao nositi s tim zadaćama, mora proći kroz prijelazno razdoblje. Tako se pred dijete, a i pred roditelje mogu postaviti sljedeće zadaće:

Na individualnoj razini	Na razini međusobnih odnosa	Na razini okruženja za život
Mijenja identitet (postaje učenikom)	Treba izgraditi nove odnose sa svojom učiteljicom/učiteljem i drugom djecom	Uskladiti dva ili više životnih prostora u jednom danu, tjednu ili godini (primjerice u obitelji i školi)
Nosi se sa snažnim emocijama (anksioznost, iščekivanje)	Nositi se s promjenama postojećih veza ili gubitkom odnosa	Prihvatiti dodatne promjene u obitelji (zapošljavanje roditelja, prinova u obitelji ili rastava roditelja) koje se trebaju svladati s polaskom u školu.
Postavljaju se zahtjevi koji nalažu da stječe nove vještine za učenje	Naučiti ulogu učenika: što se od njega očekuje i što se događa ukoliko ne ispune ta očekivanja?	

Tablica 1: Zadaće djeteta i roditelja prilikom prelaska djeteta u školski sustav

2.1. Dijete - subjekt u procesu predškolskog i školskog odgoja i obrazovanja

Dijete želi udovoljiti svima - roditeljima, odgojiteljima, vršnjacima, a kasnije i učiteljima. Svaka od tih sredina ima različita očekivanja od djeteta te se ono susreće s raznim uvjetima i pristupima učenju. Kod djeteta ta raznolikost stvara dvojbu koja mu otežava odabir trajnih i opće priznatih vrijednosti (Rečić, 2006). U predškolskom i ranom školskom razdoblju djeca najoptimalnije uče uz individualno vođenje. Ako je dijete izravno uključeno u pojedinu situaciju bolje će usvojiti nove spoznaje. U socijalnom razvoju djeteta važna je uloga vršnjaka jer dijete odbačeno od svojih vršnjaka gubi bitan izvor socijalnih informacija. Stalno sudjelovanje djeteta u aktivnostima doprinosi boljoj interakciji s vršnjacima, a dijete mora znati odgoditi ispunjenje svojih želja, jačati samokontrolu i shvatiti da mora čekati na svoj red koliko je to potrebno.

Djeca koja se ne uspiju snaći među svojim vršnjacima ili ih vršnjaci odbijaju zbog agresivnosti, nađu sebi slične i stvaraju podgrupe u kojima nalaze socijalnu i emocionalnu podršku. Socijalna iskustva u prvih pet do šest godina života temelj su na kojem se stvaraju budući odnosi. Ona se razvijaju kroz igru i učenje. Svaka odgojna praksa mora uzeti u obzir dječju potrebu za osjećajem zajedništva i osigurati uvjete koji potiču socijalni, kognitivni i emocionalni razvoj. Teško je uočiti male promjene koje u fizičkom okruženju mogu prouzročiti razlike u kvaliteti i kvantiteti

socijalne interakcije među djecom, roditeljima i odgojiteljima (https://bib.irb.hr/datoteka/510126.Partnerstvo_roditelja_i_odgojitelja1.pdf).

2.1. Država - odlučujući čimbenik u osiguravanju uvjeta za razvoj djeteta

Država ima ulogu socijaliziranja i usklađivanja svojih građana sa zakonima i normama kako ne bi dolazilo do konflikata i ona je čuvar reda, zakonitosti, poštivanja normi. Uloga joj je i briga za najmlađe da ih zajedno s obitelji pripremi za socijalni život i od samog početka uči i usađuje vrijednosti koje to društvo promovira. Uz obitelj vrtić je mjesto u kojem dijete ima prvi doticaj sa socijalnim životom. U njemu se privikava na okolinu, drugu djecu, odgojitelje i određena pravila ponašanja i rada kroz igru. Da bi država mogla efikasno obaviti tu svoju ulogu, potrebno je nekoliko pretpostavki: siromašno društvo nije u potpunosti u stanju financijski, a ni organizacijski osigurati optimalne uvjete za razvoj djeteta, što se ogleda u neadekvatnim prostorima, prenapučenosti djece u vrtićima, pomanjkanju rekvizita za socijaliziranje i igru i nezadovoljstvo samih odgojitelja. Naše društvo nažalost muče baš ti problemi. Još je davno prije 3000 godina, Platon u svojoj „Državi“ napisao da s najmanjim uzrastima djece trebaju raditi najsposobniji i najobrazovaniji odgojitelji, odnosno učitelji, a to je obrazlagao činjenicom da karakter čovjeka i njegove osnovne karakteristike dosegnu gotovo kompletnu formu do svoje pete ili šeste godine. Sve dalje je samo nadogradnja, pa je potrebno da visoko sposobni odgojitelji-učitelji prepoznaju i usmjere djecu u njihov daljnji životni put. Obzirom na veliku informatizaciju društva u kojem živimo, djecu je potrebno učiti informatičkoj pismenosti. Za to su potrebna velika financijska sredstva i odgojitelji kvalificirani za materiju, te odgojitelji koji će naći načina djecu zainteresirati i ne preopteretiti tim novim saznanjima. Stoga je na države u velikom dijelu svijeta pala zadaća koju one nisu spremne, voljne, a niti u stanju u potpunosti ispuniti.

2.2. Utjecaj društva

Ponašanje ljudi u zajednici je uzajamno uvjetovano i međuovisno. Svojim ponašanjem i djelovanjem pojedinac utječe na druge ljude, ali i drugi ljudi utječu na njegovo mišljenje, ponašanje i doživljavanje.

„Odlučujući čimbenici razvoja djeteta su socijalna sredina i kakvoća odgoja, a posebna se pozornost daje djetetu i dječjem vrtiću, izvanobiteljskom okruženju u kojem je kvaliteta života bitna odrednica odgoja i obrazovanja“ (Mlinarević, V., 2004., str. 117.).

Za djetetovo sretno i zadovoljno odrastanje, te kvalitetan razvoj i potpuno iskorištavanje potencijala, potrebna je kvalitetna sredina. Djeca upijaju ono što vide i čuju, odnosno uče iz onog što doživljavaju. Dijete je rođeno sposobno stupati u komunikaciju, osoba je dostojna poštovanja, socijalnih i emocionalnih osobina, te ima psihičku, fizičku i intelektualnu osobnost u razvoju. Dijete, kao i svako biće, posjeduje potrebu za osjećajem, učenjem, komunikacijom te spoznajom koja ga potiče da na lakši ili teži način zadovolji svoje potrebe. Vrlo je važno da vrtić, a nakon toga i škola, budu uz mjesto za učenje i mjesto življenja i igre. Brojna istraživanja dokazuju da emocionalno, kulturno i materijalno zasićene sredine mogu bitno djelovati na određene funkcije razvoja djeteta (Mlinarević, 2004.).

3. ULOGA VRTIĆA U ODGOJU I PRIPREMI DJETETA ZA ŠKOLSKO RAZDOBLJE

Predškolski odgoj i obrazovanje usmjeren je na dijete i potiče njegov cjelovit razvoj - psihofizički, emocionalni, socijalni, a priprema djeteta za školu započinje samim ulaskom djeteta u vrtić, odnosno „malu školu“ tj. predškolu. Odgojitelj je vrlo važna osoba u životu svakog pojedinog djeteta jer se dijete s njim poistovjećuje, oponaša ga, sluša, igra se i boravi s njim gotovo najveći dio svog vremena odrastanja. Stoga je suradnja roditelja, odgojitelja i djeteta jako važna, kako za dijete, tako i za roditelja i odgojitelja. U vrtiću djeca biraju različite vrste aktivnosti u kojima aktivno sudjeluju i uče. Organizacija svakoga dana u ustanovi ima odgojnu svrhu. Boravak djece u ustanovi temelji se na zajedništvu u kojem se dijele odgovornosti i obaveze. Djeca zajedno s odgojiteljima dijele i uređuju zajednički prostor, a na temelju interesa i potreba djece, kontinuirano se organiziraju odgojni susreti o različitim temama (društvenim, kulturnim, regijskim...) pomoću kojih se upoznaju i pravilno pristupaju raznim problemima. (<http://www.malaskola.org/odgojno-obrazovni-rad/skola-u-svakodnevnici>). Naročito je važno jačati međusobne autoritete na način da odgojitelj podupire roditelje, a roditelji moraju podupirati autoritet vrtića i odgojitelja. Takvo međusobno uvažavanje i podupiranje omogućuje kvalitetan odgojni rad i ne dolazi do, danas velikog problema, gubljenja autoriteta (Rosić i Zloković, 2003.). Upoznavanje svih sudionika s odgojno-obrazovnim radom predškolske ustanove, s odgojnim ciljevima i namjerama doprinosi kvalitetnoj suradnji i partnerstvu. Važnost partnerstva ogleda se u stavljanju djetetovih potreba, dobrobiti i interesa u središte pozornosti. Na taj način postiže se jedinstvenost odgojnog rada i u ustanovi i u obitelji, što je temelj za uspješan razvoj djeteta (Miljak, 1996.). Prema Peteh (2003), ako usporedimo djecu koja su pohađala vrtić prije polaska u školu i onu koja nisu, zaključujemo da su djeca koja su pohađala vrtić spremnija za novo poglavlje svog života: socijalizirani su, emocionalno zreli, usvojili su norme ponašanja i druge vještine i znanja koja su osnova za školu. Kroz sve to u vrtiću ih je vodila stručna osoba/odgojitelj koja uvažava i prepoznaje dječje potrebe i interese, te ih potiče na aktivnosti. Odgojitelji trebaju neprestano tragati za novim i inovativnim strategijama razumijevanja djeteta pristupajući svakom djetetu kao potencijalnoj darovitoj individui. Odgojitelj u ravnopravnoj komunikaciji s djetetom

omogućava njegovo izražavanje vlastitih potencijala i aktivnosti. Socijalno okruženje čine odnosi i atmosfera, komunikacija svih sudionika odgojnih procesa, a promovira uspješnu komunikaciju, interakciju, toleranciju, međusobno razumijevanje, uvažavanja, spremnost na suradnju i igru (<https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/priprema-djeteta-za-polazak-u-skolu/>). Dijete mora biti psihofizički zrelo za polazak u školu kako bi moglo udovoljiti novim zahtjevima postavljenim pred njega. Veća je vjerojatnost da će biti uspješno u svladavanju propisanog nastavnog plana i programa ukoliko je doseglo optimalan stupanj razvijenosti različitih fizičkih i psihičkih funkcija. Odgojitelji koji su profesionalno usmjereni na promicanje kvalitetnog roditeljstva, moraju razumjeti i konstruktivno poticati obiteljsko funkcioniranje u cilju promicanja kvalitetnog roditeljstva i dobrobiti djeteta. Njihova uloga jest i ukazivati na djelovanja koja doprinose kvaliteti uvjeta odrastanja djece u obitelji, a pogotovo suradnji obitelji i dječjeg vrtića kao dugoročnoj dobrobiti djece. Profesionalan i dobar odgojitelj razumije i uvažava različitost obiteljskih kultura i prihvaća njihove stavove i ponašanja. Izuzetno je bitno za kvalitetan rad odgojitelja usklađivanje odgojno-obrazovnih postupaka koje promiču opće norme, javno dobro i osobni razvoj (Višnjić-Jevtić, A., Visković, I., Rogulj, E., Bogatić, K., Glavina, E., 2018).

4. „MALA ŠKOLA“ – PROGRAM ZA ŠTO LAKŠI PRIJELAZ DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU

Djeca predškolske dobi od šest godina vrlo su zaigrana i bezbrižna, te se u cilju još bolje pripreme djece za školu u vrtićima provodi obavezni program predškole (obveza je to koja je propisana u čl. 1. Pravilnika o sadržaju i trajanju programa predškole, 2014), a za onu djecu koja ne pohađaju vrtić u godini prije polaska u osnovnu školu provodi se organizirana priprema djece u sklopu predškole ili „male škole“. Program predškole zamišljen je da odgojitelji, odnosno stručne osobe, djecu na najbolji mogući način pripreme za polazak u prvi razred. Prema članku 2. Pravilnika o sadržaju i trajanju programa predškole (2014) osnovna obilježja programa pripreme djece za polazak u školu su zadovoljavanje dječjih primarnih potreba, osjećaja sigurnosti, stjecanja povjerenja i samopouzdanja, stvaranja pozitivne slike o sebi i svojim mogućnostima. Nadalje, zadaci predškole su i osposobljavanje djeteta za prihvaćanje obaveza, poticanje na prihvaćanje informacija, otvorenost za učenje, razvijanje i unaprjeđivanje tjelesnih, emocionalnih, socijalnih i spoznajnih potencijala djeteta te poticanje komunikacijskih vještina potrebnih za nove oblike učenja. U toj dobi djeca imaju razvijen pojam o sebi, svojim mogućnostima, imaju želju nadmašiti svoje vršnjake. Program predškole mora osigurati svakom djetetu u godini dana prije polaska u osnovnu školu optimalne uvjete za razvijanje i unaprjeđivanje vještina, navika i kompetencija, te stjecanje spoznaja i zadovoljavanje interesa koji će mu pomoći u prilagodbi na nove uvjete života, rasta i razvoja u školskom okruženju. Djecu se u predškoli između ostalog, uči kako pravilno držati olovku, s njima se pomoću radnih listova i didaktičkih igara radi na prepoznavanju slova i brojki, matematičke zadatke rješavaju pomoću različitih didaktičkih pomagala koja zadatke čine zanimljivim, sve se radi kroz timski rad i igru, a vrlo je malo individualnog rada. Kod socioemocionalnog razvoja, uči se kako da djeca postanu svjesna sebe i okruženja. Stvara se pozitivna slika o sebi i drugima, uči se lijepom ponašanju, ali i temeljnim higijenskim navikama. Konkretno, odlazak u toalet, pranje ruku, korištenje odmora za jelo i bacanje smeća u predviđene kante. Najčešće se radi o djeci koja nisu pohađala vrtić i kojima je ovo prvi susret s većim obvezama. Priprema za školu bitna je iz razloga što djeca, iako usvajaju čitanje i pisanje tek u školi, u predškolskom

razdoblju razvijaju vještine koje utječu na proces usvajanja čitanja i pisanja, kao što su vizualna percepcija, slušno govorna memorija, praćenje slijeda u vremenu i prostoru, grafomotorika, slušno motorna koordinacija, prostorna orijentacija i jezična kompetencija. Razvojem percepcije istovremeno se razvija i namjerno pamćenje, jer se u maloj školi djecu uči svrstavanje elemenata po sadržaju i logički što omogućuje veći opseg pamćenja. Interakcija roditelja u prvim susretima i zapažanja odgojitelja tijekom aktivnosti djeteta u realizaciji programa predškole, vrlo je važna za praćenje djetetova napretka u predškoli.

„Dječji vrtić/osnovna škola i druga ustanova koja provodi program predškole obvezna je surađivati s roditeljima djece u godini dana prije polaska u školu, ustanovama i pojedincima koji mogu sudjelovati u odgoju i obrazovanju te skrbi za djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu te pridonijeti kvaliteti programa predškole.“ (Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole, MZOS, 2014. članak 2., str. 1.).

Bitan uvjet uspješnog početka školovanja jest uspješna socijalizacija u ustanovama predškolskog odgoja. Osim socijalizacije u vrtiću djeca kroz igru usvajaju osnovne pojmove, broje, rišu, pišu, uče gledati, slušati, razmišljati, govoriti, vježbaju motoriku ruku, razgovaraju o školi, posjećuju je, upoznaju školski pribor, a sve to rade spontano i nenametljivo (Peteh, 2003). Program predškole u vrtićima usmjeren je na razvijanje svih aspekata dječjeg razvoja, a provodi se i priprema za školsko čitanje, pisanje i matematiku.

„Program predškole provodi se od 1. listopada do 31. svibnja, a ukupno traje 250 sati godišnje za djecu koja nisu polaznici redovitoga programa dječjega vrtića u skladu s organizacijom rada odgojno-obrazovne ustanove“. (Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole, članak 3., str. 1.).

Za usvajanje vještine čitanja i pisanja nužna je prije svega dobra razvijenost vidnog i slušnog opažanja. Ako su naučila dobro vidno i slušno opažati, te biti pažljiva, onda će vrlo brzo usvojiti slova i čitanje (Hitrec, 1991).

5. ŠKOLA – PRVI RAZRED, UVOĐENJE DJETETA U SUSTAV ŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Zadatak osnovnog školstva je omogućiti učeniku uvjete za stjecanje znanja, stavova, navika bitnih za život i rad te daljnje školovanje. Škola kao ustanova zakonski je dužna osigurati kontinuirani razvoj učenika kao cjelovitog – duhovnog, moralnog, društvenog, intelektualnog bića u skladu s njegovim sklonostima i sposobnostima. Ciljevi osnovnog školstva, uz poučavanje učenika, su i poticanje i razvijanje različitih interesa i samostalnosti, samopouzdanja i odgovornosti prema prirodi i samome sebi, razvijanje moralne svijesti, estetskog ukusa, poštivanja ljudskih prava i prihvaćanja različitosti, te razvijanje svijesti o očuvanju povijesno kulturne baštine i nacionalnog identiteta (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2018). Prema istom Zakonu osnovnoškolskim obrazovanjem učenici dobivaju temeljna znanja potrebna za život te im se otvara mogućnost daljnjeg školovanja, pa se time sprječava njihovo odgojno-obrazovno diskriminiranje i društveno marginaliziranje. Od škole se očekuje naučiti učenike kontinuiranom unaprjeđivanju znanja u skladu s promjenama u društvu i na globalnoj razini (razvoj tehnologije, promjene u političkom i kulturnom svijetu, itd.). Uz stečeno znanje vrlo je bitna stavka razviti etičke norme kod djeteta, naučiti ga o drugim kulturama, različitostima, mišljenjima i dostojanstvu, te ga pripremiti za mogućnosti i iskušenja koja ih čekaju u životu (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2018.)

U školi će dijete stjecati iskustva različita od onih iz predškolskog razdoblja i to će utjecati na njegov socijalni razvoj. Djeca u školi imaju redovitu nastavu i upoznaju mnogo novih osoba i odraslih i djece, moraju se uklopiti, pred njih se postavljaju veća očekivanja i više zahtjeva, očekuje se da su mnogo samostalnija. Vrlo važan zadatak je naučiti kako se ophoditi s učiteljima i vršnjacima, od druge će djece naučiti određena društvena pravila i načine sklapanja i održavanja prijateljstava. Razred je vrlo izazovno mjesto u kojem se svako dijete mora istaknuti, stvoriti svoje vlastite odnose i pokušati se uklopiti i stvoriti dobre odnose sa svom djecom unatoč njihovim različitostima. Današnji učitelji i stručni suradnici u školama su educirani za uočavanje eventualnih problema i spremni su pomoći djeci koja imaju teškoće u socijalizaciji. Vještine koje dijete mora razviti da bi uspostavilo dobre odnose s

okolinom su prihvaćenost koja označava je li dijete prihvaćeno ili tolerirano od strane vršnjaka. I prihvaćenost i prijateljstvo važni su za djetetov daljnji razvoj socijalnih odnosa. Popularnost se odnosi na to koliko je dijete omiljeno u društvu, no nije od presudne važnosti da bi dijete uspostavilo dobre odnose s vršnjacima (Likierman i Muter, 2007).

5.1. Škola – prvi razred

Polazak u školu ograničava slobodu djeteta koje je imalo u predškolskom razdoblju, te donosi nova iskustva. Djeca u krugu vršnjaka razvijaju nove i nadograđuju već postojeće sposobnosti, te formiraju svoju ličnost. Svako dijete je individua za sebe i svatko se nosi s promjenama na različit način, pa je nekoj djeci potrebno kraće, a nekoj dulje vrijeme prilagodbe (<http://www.dvp.hr/index.php/za-roditelje/o-razvoju-i-odgoju-djece/19-uloga>). Važan trenutak u životu djeteta i njegovih roditelja jest polazak u prvi razred, odnosno školu. Polazak u školu normalan je slijed u djetetovom razvoju. Tada dijete postaje dio organizirane i strukturirane sredine te se izlaže sustavu natjecanja i vrednovanja, prvi put se susreće s obavezama, novom organizacijom života i osjećajem odgovornosti. Prvi školski dani mogu biti popraćeni strahom i neugodom, ali mogu biti i uzbudljivi. Djeca većinom ovo novo razdoblje prihvaćaju potpuno prirodno i smireno, ali djeci koja nisu bila polaznici vrtića i kod kojih se uobičajeno javljaju strahovi od novog i nepoznatog, ovo razdoblje može biti vrlo teško. Osjećaj straha i nelagode vrlo često imaju i roditelji koji brinu kako će se njihovo dijete prilagoditi zahtjevima škole, hoće li naći prijatelje, te hoće li biti uspješno. To sve kod djeteta utječe na motivaciju za učenje, osjećaj zadovoljstva i ukupan stav prema školi. Zbog toga je vrlo važno prije polaska djeteta u školu na odgovarajući način procijeniti zrelost djeteta za školu, te otkriti eventualne poteškoće koje se u školi mogu još više produbiti, te ih je potrebno otkloniti primjerenim i pravovremenim postupcima. Prema Oštarčević (2008), vrlo je složeno definiranje zrelosti i spremnosti djeteta za polazak u školu. Zrelost za školu predstavlja optimalan stupanj razvijenosti različitih fizičkih i psihičkih funkcija djeteta koje će mu omogućiti optimalno savladavanje nastavnog plana i programa. Zrelost će ovisiti o biološkom razvoju, ali i o tome koliko je okolina omogućila djetetu da ovlada potrebnim iskustvima. Pojam je to kojim obuhvaćamo tjelesnu, intelektualnu

emocionalnu i socijalnu zrelost. Prije polaska u prvi razred potrebno je testirati djetetovu motoričku, intelektualnu, socijalnu i emocionalnu spremnost. Sam čin polaska djeteta u školu kao i prve ocjene, stresno su iskustvo za djecu i roditelje. Niže ocjene predstavljaju stresno iskustvo jer dijete to može doživjeti kao vlastiti neuspjeh. Stoga je u takvim situacijama potrebno djetetu biti podrška i razgovarati s njim, te mu ukazati da većim trudom može ostvariti bolji uspjeh, ali isto tako objasniti da je doživljavanje neuspjeha sastavni dio života i služi tome da motivira dijete da drugi put bude bolje. Važno je, kroz razgovor o školi, ne potencirati samo ocjene, nego pokazati interes i za sve ostale aktivnosti koje je dijete taj dan radilo, kako se osjećalo, čime se bavljalo, kako je dijete zadovoljno s ostalim vršnjacima, je li steklo nova prijateljstva, uglavnom zainteresiranost za sve aspekte dana provedenog u školi. U ovom razdoblju vrlo je bitno usmjeravati dijete da svoje zadatke obavlja samostalno. Potrebno je kontrolirati domaće zadaće i dječje školske obaveze. Važno je kod djeteta od početka stvoriti radne navike i biti dosljedan u provođenju istih. Potrebno ga je naučiti pravilima uspješnog učenja i omogućiti mu odgovarajuće uvjete za rad (soba ili njegov radni kutak). Vrlo je važno razvijati kod djeteta hotimičnu pažnju koja u početku traje 20 minuta za određeni predmet, a ta pažnja je rezultat vježbe u predškolskoj dobi, te jedan od uvjeta za praćenje nastave i sudjelovanju u njoj (<https://www.adiva.hr/zdravlje/zanimljivosti-i-savjeti/provjerite-je-li-vase-dijete-spremno-za-polazak-u-skolu/>).

6. ULOGA RODITELJA/OBITELJI U PRIPREMI DJETETA ZA ŠKOLSKO RAZDOBLJE

Uloga roditelja u stjecanju prvog dojma koje dijete dobije pri polasku u školu iznimno je važna. U školi, dijete će biti uspješno onoliko koliko roditelj pokazuje pozitivna i jasna očekivanja na njegovo ponašanje i učenje. Roditelj mora pokazivati i realan pogled na djetetove sposobnosti, biti mu podrška, pružiti brigu i priliku za smislenim sudjelovanjem u svakodnevnom životu svoje obitelji te ga prihvatiti onakvim kakav jest. Važan dio uloge roditelja u pripremi djeteta za polazak u školu jest poticanje samostalnosti, isticanje napretka u vještinama, te poticanje samopoštovanja i radoznalosti. Djeca okružena pozitivnim roditeljskim reakcijama pokazuju znakove razvijene društvenosti i socijalno kompetentnije ponašanje u svim razvojnim fazama. Djeca koju su odgajali previše popustljivi roditelji lošije će se snaći u školi, te zbog svoje razmaženosti neće dobivati pohvale niti pažnju učiteljice/učitelja, a neće imati niti prijatelje za igru. Ukoliko su djeca navikla dobivati sve, bez da su se za to morala imalo potruditi, nisu spremna uložiti trud da bi ispunila školske zahtjeve, a ako nisu naučila dijeliti rijetko će biti pozivana u zajedničku igru i druženje. Autoritaran stil odgoja druga je krajnost, a djeci koja su odgajana na ovaj način polazak u školu je vrlo težak. Djeca su vrlo nesigurna, uplašena, lažima izbjegavaju kaznu, nisu kreativna i vrlo često imaju negativnu sliku o sebi, što je rezultat težnje roditelja ka bespogovornoj poslušnosti i pretjerano strogih zahtjeva (Hitrec 1991).

„Ako živimo s njim, brinemo u njegovim potrebama i postepeno ga učimo da i mi i drugi ljudi također imaju potrebe o kojima ono mora brinuti, ako ga uključujemo u svakodnevne obiteljske situacije i poslove kao ravnopravnog člana i time navikavamo na radne obaveze, ako mu svojim autoritetom pružimo osjećaj sigurnosti i označimo granice, ako mu svojom bezuvjetnom ljubavlju, dok je maleno, pokazujemo da nam je beskrajno važno biće, a uvjetovanom ljubavlju kad je veće pomognemo da postane društveno biće, onda smo učinili sve što je do nas da ono raste i razvija se u zdravu ličnost.“ (Hitrec 1991., 28).

Roditelji koji se aktivno bave svojom djecom stvaraju kod djece osjećaj zajedništva i sigurnosti. Kroz zajedničke aktivnosti, primjerice igru, kućne poslove, odlaske u kupovinu, odlaske u prirodu, športske aktivnosti, dijete se navikava na suradnju, razvija svoje potencijale, uči planirati i iskazivati svoje zamisli, uči kontrolu svoga

ponašanja i postupno prihvaća pravila ponašanja u odnosu na druge osobe. Roditelji i obitelj bi prije polaska u školu dijete trebali poučiti navikama kulturnog ponašanja, te navikama opće organiziranosti, točnosti, zdravstveno higijenskim navikama, navikama učenja, intelektualnog i fizičkog rada. Osobitu pozornost trebaju obratiti na razvijanje pozitivnih stavova djeteta prema školi te sustavno poticati interes za školu, naučiti dijete na uspoređivanje i procjenjivanje, razvijati radne navike djeteta u izvršavanju obaveza. Centar pozornosti trebalo bi staviti na igru i pohvalu kako bi dijete usvojilo pozitivan stav prema novom razdoblju života. Također je dobro kad dijete izgubi u igri jer na taj način se uči nositi sa neuspjehom i shvaća kako mora uložiti više truda u ono što radi. Neke od društvenih igara primjerene dobi djeteta pred polazak u školu su Čovječe ne ljuti se, Colloredo - jednostavna kartaška igra slaganja setova karata, Memory, Hey, That's My Fish! - jednostavna i duhovita igra u kojoj igrači svojim pingvinima hvataju ribu na santama leda koje polako nestaju, različite matematičke igre itd.

6.1. Uloga roditelja u djetetovu životu

Uloga roditelja u odgoju djeteta danas ima nemjerljivu važnost. To je neizmjenjivo važna, usuđujem se reći najvažnija dužnost svakog roditelja. Roditelji i djeca zajedno odrastaju, pa odgoj počinje prvenstveno u obitelji. Zrelost oca i majke, te sredine u kojoj dijete odrasta, imaju bitnu ulogu u formiranju djetetove ličnosti. Odnos djeteta i roditelja ima najveću ulogu u djetetovom socijalnom i emocionalnom razvoju, jer roditelji prate dijete od prvoga dana i najbolje poznaju njegove osjećaje, ponašanje i potrebe, te djeluju na njih kako bi dijete izraslo u zdravu, ispunjenu i odgovornu osobu i glavni su mu izvor ljubavi i sigurnosti. Prva i najvažnija škola jest obitelj. Prva socijalna komunikacija kreće se između djeteta i roditelja. Ono s čime dijete odlazi u vrtić, a kasnije i u školu, steklo je u svom domu. Posao i odgovornost roditelja nije laka, zato je bitno da dijete i roditelji ostvare dobru interakciju tijekom zajedničkog odnosa i rada. Osnova svakog društva je obitelj. Roditeljska ljubav vrlo je važna od rođenja, kroz djetinjstvo, pa i u daljnjem toku života, a naročito u najranijoj dobi kada u dijete treba „usaditi“ pozitivne odnose sa okolinom. Obiteljska struktura pretpostavlja socioemocionalnu mrežu odnosa roditelja i njihove djece određenu emocionalnom povezanošću, međusobnom privrženosti i ekspresivnosti, a prepoznatljiva je po uobičajenim ponašanjima i komunikaciji (Višnjić-Jevtić i sur.

2018). Nažalost, moderno društvo koje sve više traži angažman na radnom mjestu i ostalim aktivnostima, ne osigurava roditeljima dovoljno vremena da se konkretno i kvalitetno posvete svojoj djeci i još ako bake i djedovi nisu u mogućnosti, veliki dio brige oko djeteta, obiteljski odgoj i pozitivni utjecaj u velikoj je mjeri nedostatan. Sami roditelji zahvaćeni potrošačkim stilom života koje nameće moderno društvo, osim deklarativne ljubavi prema svome djetetu, nisu voljni (čast iznimkama) odreći se nekih svojih navika i lažnih potreba u korist bavljenja djetetom. Vrlo je znakovit primjer jedne velike stambene jedinice gdje su stanari trebali odlučiti hoće li ispred zgrade napraviti park/dječje igralište ili parking, većina se odlučila za ovo drugo, iako bi svaki od njih rekao da su mu djeca najvažnija u životu. Osim toga razvoj tehnologije (kompjuteri, mobiteli, tableti...) su za većinu roditelja nepoznanica, pa je dijete već u vrtićkoj dobi bez kontrole, te upija raznorazne, uglavnom za njegovu dob štetne sadržaje, tih medija. A roditelji sretni što ih dijete ne gnjavi, udubljeno u virtualni svijet, nesmetano se mogu baviti nečim drugim. Podsvjesna grižnja savjesti roditelja tjera u neobjektivnost i pretjeranu popustljivost ili strogoću kako bi nadomjestili nedostatak aktivnosti sa svojim djetetom, pa onda imamo situaciju gdje roditelj popušta bez prave mjere ili obratno, reagira prestrogo što u mnogome ovisi i o trenutnom raspoloženju, pa dijete u nedostatku jednog konzistentnog ophođenja roditelja nije u stanju spoznati pravila "igre". Nekada su, ne tako davno, obitelji bile puno povezanije, zajedno je živjelo nekoliko generacija i uvijek je netko mogao posvetiti punu brigu djeci, djetinjstva su tada bila puno sadržajnije i bogatija doživljajima i senzacijama za razliku od današnjeg otuđenja obitelji u širem značenju riječi gdje obitelj sačinjavaju mama, tata i dijete. U toj je situaciji puno teže, a s obzirom na ranije rečeno, gotovo nemoguće obavljati dužnost roditelja onako kako bi to za dijete bilo najbolje. Načini na koje obitelj provodi zajedničko slobodno vrijeme utječu na razinu i kvalitetu emocionalne povezanosti, prilagodljivosti i zadovoljstvo obiteljskim životom. Temeljne odgojne vrijednosti prenose se s roditelja na djecu u ranom djetinjstvu, uglavnom do puberteta, kada pojedinci redefinišu usvojene vrijednosti temeljem doživljenog. Roditelji su i prvi model ponašanja djece te djeca uz njih uče ponašanja i socio emocionalne interakcije. Stoga obiteljska kultura ima značajan utjecaj na djecu, iako ponekad nisu jasno povezani uzroci i posljedice, a ni ista ponašanja neće uvijek imati iste ishode (Višnjić-Jevtić i sur. 2018). U mnogim obiteljima kompenzaciju za roditeljsku brigu preuzimaju dadilje koje zamjenjuju roditelje koji sve manje bivaju kod kuće, a sve više na radnom mjestu ili dodatnim

aktivnostima. I tu se kriju mnoge potencijalne opasnosti, jer je dadilja osoba koja nije dio obitelji i nije sigurno da će biti u stanju u svim aspektima zamijeniti roditelje, jer je njezina uloga u životu djeteta plod interesa, a ne ljubavi, uz časne iznimke.

6.2. Uloga roditelja u pripremi djeteta za školu

Upisom djeteta u osnovnu školu, započeta suradnja iz predškolske ustanove se nastavlja i dobiva novu kvalitetu i nove sadržaje. Roditelj mora biti dobro informiran o radu i životu škole, te mora u ostvarivanju njenih zadaća optimalno pomagati, surađivati, participirati i prezentirati javnosti njeno djelovanje (Rosić i Zloković 2003.). Važno je da su roditelji svjesni da priprema za školu započinje mnogo ranije od vrtića ili pohađanja „male škole“ odnosno predškole. Dijete se kroz igru navikava na pravila društvenog ponašanja, uči se kontroli ponašanja i osjećaja kao i prihvaćanju neuspjeha, te razvija svoje motoričke i intelektualne sposobnosti. Uz roditeljeve osjećaje radosti, ponosa i uzbuđenja, javlja se i strah od djetetova novog životnog razdoblja, te je iznimno važno da se zabrinutost roditelja ne prenosi na dijete, te da mu se objasni kako je škola zanimljivo mjesto za upoznavanje okruženja i samospoznaje kako bi što lakše funkcioniralo i pravodobno se pripremilo za nadolazeće promjene. Izuzetno je važna dosljednost u odgoju djeteta od najranije dobi, a napose dosljednost u stvaranju radnih navika i izvršavanju obaveza, te nastojanje da sve što dijete započne i dovrši. Roditelji moraju biti primjer svojoj djeci jer djeca najviše nauče promatranjem i oponašanjem, tj. uče sve što doživljavaju. Stoga je bitno biti dosljedan i držati se onog što se govori, a ne raditi jedno, a pričati drugo. Bitno je djetetu usaditi znanje o tome da se trudom, radom i upornošću postižu rezultati, treba postaviti realna očekivanja pred dijete, naravno obzirom na njegove sposobnosti, koja će pozitivno utjecati na razvoj djetetova samopoštovanja. Bez kritiziranja, pretjeranog kontroliranja i naređivanja, već pohvalom njegova truda i samostalnog rada, dijete će se motivirati za daljnje uspjehe. Poticanje samopoštovanja, samostalnosti i radoznalosti te isticanje napretka u vještinama, dio su uloge roditelja u pripremi djeteta za polazak u školu (<http://www.dvp.hr/index.php/za-roditelje/o-razvoju-i-odgoju-djece/19-uloga>) Prema Liekerman i Muter (2007), u pripremi djeteta za polazak u školu bitno je razviti i „emocionalnu inteligenciju“ koja uključuje prepoznavanje osjećaja drugih ljudi, razumijevanje razloga njihovih osjećaja i vlastitu sposobnost emocionalnog

reagiranja. Važno je razviti i sposobnost razumijevanja vlastitih emocija, što iziskuje dosta vremena, a počinje još u predškolskoj dobi. Oni ljudi koji imaju dobro visoko razvijenu emocionalnu inteligenciju, imaju i visoko razvijeno samopoštovanje, društveni su i zadovoljni vlastitim životom, te rijetko iskazuju agresivno ponašanje. Emocionalna inteligencija vrlo je važna za dobro snalaženje u školi.

7. MEĐUODNOSI SUDIONIKA ODGOVORNIH ZA USPJEŠAN PRIJELAZ DJETETA IZ VRTIĆA U ŠKOLU

Osnovni preduvjet za razvoj i uspješan odgoj djeteta je usklađenost odgojnog djelovanja iz roditeljskog doma s vrtićkim odgojno-obrazovnim radom. Obostrana komunikacija osnovni je preduvjet za uspješan odgoj djeteta. Roditelji dobivaju informacije i stručne savjete vezane za djetetov rast i razvoj od odgojitelja. U odnosu na vrtić, roditelji imaju pravo predlagati i sudjelovati o odlukama boravka djeteta u vrtiću i odgojno obrazovnom radu (<http://vrtic-kutina.hr/Suradnja-s-roditeljima>).

7.1. Suradnja vrtića i obitelji

Glavna obilježja suradničkog odnosa roditelja i odgojitelja su dvosmjerna komunikacija, zajedničko donošenje odluka i poticanje razvoja i učenja djece. Dvosmjerna komunikacija je ujedno i najvažnija u tom odnosu jer i odgojitelji i roditelji imaju informacije koje je važno međusobno podijeliti kako bi se dosegli postavljeni ciljevi u odnosu na dijete, roditelje i odgojitelje. Uzajamna podrška roditelja odgojiteljima i obratno, najčešće se odnosi na obrazovanje i odgoj djece, međutim najčešće odgojitelji roditeljima pružaju podršku u jačanju njihove roditeljske kompetencije, održavaju obrazovne radionice i predavanja, te podržavaju roditeljsko uključivanje u rad odgojno obrazovne ustanove. Roditelji od učitelja očekuju pružanje podrške u realizaciji zadaće roditeljstva, te stjecanje određenih znanja i umijeća koja će im pomoći u odgoju. Učitelj očekuje da će dobrom suradnjom s roditeljima proširiti spoznaje o svakom pojedinom učeniku, te od roditelja imati pozitivnu povratnu informaciju o svojem radu što pridonosi osjećaju kompetencije, stručnosti i zadovoljstva učitelja (Jurčević-Lozančić, Basta, 2017). Poželjno je da roditelji budu publika na događanjima u odgojno-obrazovnim ustanovama, pomagači u aktivnostima, donositelji odluka i rješavatelji problema uključivanjem u različite odbore koji djeluju pri odgojno obrazovnim ustanovama i u okviru društvene zajednice, te svakako uvažavatelji uspjeha odgojitelja. Zajedničko donošenje odluka roditelja i odgojitelja češće se odvija u području obrazovanja nego odgoja djece, a to se može objasniti različitim kulturnim i vrijednosnim obiteljskim

obilježjima koja se mogu razlikovati od onih u odgojno obrazovnoj ustanovi, tj. vrtiću. Roditelji mogu sudjelovati u radu odgojno-obrazovne ustanove preko vijeća roditelja. Od odgojitelja se očekuje profesionalno ponašanje usmjereno na obitelj. Suradnički odnos odgojitelja i roditelja odvija se u raznovrsnim aktivnostima koje ovise o kulturi odgojno-obrazovne ustanove, tj. vrtića i kulturi sudionika, te o zakonskim aktima kojima se uređuje njihov rad. Hrvatske ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u svom se radu vode Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju iz 2018. godine. Iako navedeni dokument ističe potrebu ostvarivanja suradnje između obitelji i ustanove, oni ne navode u kojim bi se oblicima ta suradnja trebala provoditi, tako da se tim ustanovama daje sloboda u kreiranju vlastite kulturne suradnje temeljene na kulturi obitelji i ustanova (Višnjić-Jevtić i sur. 2018). Bez učinkovitog odnosa i suradnje između roditelja i vrtića i škole ne možemo ostvariti osnovne ciljeve odgoja. Iz tog razloga ta suradnja treba biti jednaka, aktivna i odgovorna (Maleš, 1996. prema Rečić, 2006). Suradnja treba biti jednaka zato što dijeli ciljeve i obaveze vezane za odgoj djeteta, aktivna zato što potiče razvoj djeteta i odgovorna jer imaju dužnosti i prava (Rečić 2006). Od suradnje korist imaju svi: roditelji i dijete i odgojitelj, odnosno učitelj. Suradnja se zasniva na međusobnom povjerenju, poštovanju, dvosmjernoj komunikaciji te prihvaćanju prava i dužnosti. Samim time što je ostvaren suradnički odnos, roditelj dobiva bolje razumijevanje rada u vrtiću i školi, povećava kompetenciju za pružanje pomoći djetetu, kompetenciju za pružanje podrške djetetu, te povećava brigu o njemu. Dobrobit od suradnje dobiva i dijete. Postiže bolji uspjeh u vrtiću i školi, povećava svoje samopouzdanje, smanjuje probleme u ponašanju, vjeruje kako mu roditelj može pomoći, te vrednuje obrazovanje kao dio svog života (Rosić i Zloković, 2003. prema Rečić, 2006.). Suradnja odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja započinje u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, te se nastavlja dalje razvijati i nadograđivati tijekom daljnjega školovanja djeteta uz stalnu brigu o cjelokupnom razvoju i postizanju optimalnih rezultata na dugoročnoj razini. Dobrom suradnjom ostvaruje se kontinuitet u odgoju i obrazovanju i svakom pojedinom djetetu se omogućuje razvoj u sredini koja će djelovati poticajno na razvoj svih njegovih potencijala i u kojoj će se skrbiti o djetetovim specifičnostima, te će se dijete u njoj osjećati prihvaćeno, voljeno, sigurno, zadovoljno i zaštićeno (Jurčević-Lozančić, Basta, 2017). Postoje različiti načini suradnje između roditelja i obitelji i vrtića i škole. Od individualnih razgovora i roditeljskih sastanaka do savjetovališta za

roditelje i „škola za roditelje“. Naravno, svaki oblik suradnje donosi različite rezultate i razvoj odnosa. Individualni razgovori pomažu ponajprije u boljem upoznavanju pojedinca, te pobližem uvidu u obiteljsku situaciju ili način rada odgojitelja/učitelja. S druge strane, na roditeljskom sastanku dolazi do grupnog upoznavanja roditelja međusobno. Roditeljski sastanci najčešće se ostvaruju kako bi se podijelile opće informacije vezane za cijelu grupu, a individualni razgovori mogu biti samoinicijativan dolazak roditelja u vrtić ili školu ili na poziv odgojitelja, ravnatelja ili učitelja kako bi dublje ušli u problematiku i rješenje problema. Bitno je da se tijekom suradnje ne traži krivac i ne prebacuju problemi na koje su naišli, nego proteže u srž problema te traži zajedničko rješenje. Cilj svake suradnje, svakog razgovora i međusobnog rada, treba biti djetetova dobrobit i uspjeh kako u psihološkom i emocionalnom tako i u fizičkom i obrazovnom razvoju.

„Partnerski je odnos harmoničan odnos partnera koji su na zajedničkom zadatku, a to je odgoj i obrazovanje djece, istodobno je to proces u kojemu svi sudionici imaju jednake mogućnosti učiti i razvijati svoje stručne i osobne kompetencije,“ (Jurčević-Lozančić, Basta, 2017. str. 138.).

7.1.1. Roditeljski sastanak

Jedan od oblika suradnje između obitelji i vrtića je roditeljski sastanak za svaku odgojno-obrazovnu skupinu i razredni odjel posebno. Na njima se održavaju i predavanja za roditelje. Održavaju se u dogovoru s roditeljima i imaju dubok pedagoški značaj. Ne smije im se prilaziti formalistički i bez konkretnih zadataka prema roditeljima jer su onda rutinski i roditelji ih ne posjećuju. Najčešće se održavaju bez prisutnosti djece jer na takav način odgojitelj predstavlja roditeljima odgojno-obrazovni plan i program vrtića i upoznaje ih s problemima djece, te potiče roditelje da sudjeluju u raspravama (Rosić i Zloković 2003.). Informativni roditeljski sastanak ima zadatak informirati roditelje o programu rada skupine te ih upoznaje sa psihološkim osobinama djece određene dobi i nekim drugim zadacima za svakodnevno funkcioniranje djece u vrtiću. Na tematskim roditeljskim sastancima najčešće sudjeluju članovi stručnog tima (defektolog, psiholog, pedagog) uz odgojitelja, a temu sastanka poželjno je da odabiru roditelji (Ljubetić, 2011).

7.1.2. Individualni razgovor

Prema Gluščić i Pustaj (2008), individualni razgovor je sastanak na koji dolaze jedan ili oba roditelja razgovarati o djetetu s jednim ili oba odgojitelja ili stručnim timom ovisno o temi razgovora. Individualni razgovor bi trebao biti u ugodnoj atmosferi, u prostoru gdje se može u miru razgovarati. Mogu ga inicirati i roditelji i odgojitelji. Razlog zakazivanja individualnog razgovora može biti razgovor o djetetu, u smislu kako se snašlo u skupini, kako sudjeluje u aktivnostima, koliko je samostalno, eventualno uočavanje posebne zainteresiranosti djeteta za neko područje (crtanje, ples, glazba...) ili talenta, a može biti i uočavanje problema (agresivnost, šutljivost, izoliranost...). Roditelj isto tako može zatražiti razgovor jer mu je potrebna pomoć ili savjet. Bitno je da se roditelj nekoliko dana ranije najavi za razgovor da bi se odgojitelj mogao pripremiti i organizirati si vrijeme i aktivnosti. Ukoliko odgojitelj nije dovoljno kompetentan pomoći roditelju, mora ga uputiti na stručnu službu u vrtiću ili izvan njega. Autorice Gluščić i Pustaj (2008) navode da su individualni razgovori vrlo važni za dijete jer na taj način roditelji i odgojitelji zajedničkim dogovorom i suradnjom mogu pomoći djetetovu razvoju i zadovoljavanju potreba. Bilo bi poželjno da se razgovori organiziraju barem jednom mjesečno. Na taj način kontinuirano se prati razvoj djeteta, te se lakše i efikasnije rješavaju problemi.

7.1.3. Kreativne radionice

Kreativnu radionicu osmišljava odgojitelj te upućuje poziv roditeljima u kojemu je opisano što će se raditi i koliko će trajati. Naravno, kreativna radionica treba imati svrhu i cilj, te odgojitelj treba biti kompetentan kako bi radionica bila uspješna i zanimljiva. Potrebno je prikupiti dovoljno materijala (koji nisu štetni i opasni za dijete) od kojih se mogu izrađivati razni predmeti i ukrasi, te igračke. Radionica mora biti i dobro organizirana, odnosno mora biti točno određeno što se očekuje od roditelja, a što od djeteta kako bi vrijeme bilo dobro iskorišteno. Tijekom radionice roditelji se međusobno druže i bolje upoznaju, te kreativno i kvalitetno provode vrijeme sa svojom djecom. U isto vrijeme uče i pokazuju djeci način kako se različiti materijali mogu iskoristiti i kako uz pomoć mašte mogu stvoriti što god žele. Djeca pretežno uživaju u radionicama jer sami mogu odrediti što žele raditi. Takve radionice najčešće se organiziraju povodom prigodnih datuma (Božić, Uskrs, Majčin

dan...). Tijekom organiziranja kreativne radionice treba voditi brigu i o vremenu održavanja radionice, vremenu trajanja, prostoru i materijalu. Po samom završetku radionice, roditelji nemaju pretežno puno vremena razgovarati s odgojiteljima o dojmovima radionice, stoga bi bilo dobro ostaviti kutiju sa papirićima na kojima ukratko roditelji (i djeca) mogu napisati u par riječi kako su se proveli (Gluščić i Pustaj, 2008).

7.1.4. *Kutić za roditelje*

Kutić za roditelje je mjesto na kojem roditelj vidi što je sve radilo njegovo dijete u vrtiću zajedno sa cijelom skupinom. Kutić za roditelje u vrtiću najčešće je pano, ploča ispred vrtićke sobe ili u dječjoj garderobi. Mora biti na vidljivom mjestu roditelju, u visini očiju kako bi ga roditelji što bolje učili. Poruke roditeljima trebaju biti napisane čitkim, dovoljno velikim slovima, kako bi se s lakoćom mogla uočiti. Kutići za roditelje služe da bi se roditelje obavijestilo o dostignućima i osobitostima skupine, kako se djeca druže, gdje i zašto, kako djeca rješavaju konflikte, kako se djeca dogovaraju, igraju, što zamišljaju, izmišljaju i u čemu uživaju, koliko su spretni i sigurni i u čemu, isto tako i sve što su naučili i što znaju, npr. ispričati, napraviti, otpjevati, otplesati, srediti, preurediti (Milanović, 2014.). Kutić za roditelje je svojevrsna osobna karta vrtićke skupine - koliko je djece u skupini, koliko je djevojčica, a koliko dječaka na početku godine, osobna karta kuće - koliko ima skupina, koliko je djece u kojoj skupini, tko u kojoj skupini radi, tko kuha, čisti, promjene odgajatelja tijekom godine, što odgajatelj s djecom radi i što će raditi, poziv roditeljima ili obavijesti roditeljima, kamo će djeca ići na zimovanje, ljetovanje, izlet, posjet, kako im je bilo na izletu, kako će se proslaviti određeni blagdani ili rođendani u skupini, jelovnici, prijedlozi za rješavanje zajedničkih problema u vrtićkoj skupini, prijedlozi za rješavanje nekih roditeljskih dilema. Na oglasnim pločama se pišu obavijesti za roditeljske sastanke, izlete, razne posjete, odlaske u knjižnicu ili kazalište. Isto tako se stavljaju i obavijesti vezane o tjednom planu tj. projektu koji se provodi u skupini, aktivnostima kojima će se baviti i podsjetnici za donošenje potrebnog materijala koji se koristi za igru. Na oglasne ploče se mogu objesiti i izjave djece, pitanja i odgovori koji su ih zanimali (<http://www.dvds.hr/pdf/2/ukljucenost.pdf>).

7.2. Modeli suradnje škole i roditelja

Obitelj i škola su bitni čimbenici u svakodnevnom životu djeteta i brinu za njegovu dobrobit i razvoj, tako je bitno da i surađuju. Oblike suradnje između škole i roditelja možemo podijeliti u dvije osnovne skupine: individualni i skupni oblici rada. Od učitelja se zahtjeva angažman u uspostavi komunikacije s roditeljima i mora ih zainteresirati za suradnju. Učitelji moraju nastojati s roditeljima razviti partnerski odnos. Iz komunikacije s roditeljem, učitelj može puno doznati o učeniku jer može procijeniti kakva je situacija u obitelji i njihov međusobni odnos. Učitelj mora pokazati roditelju da je u školi dobro došao, da se od njega očekuje pomoć, da ga se ne osuđuje i tada će se rado odazvati na poziv. Odnos roditelja i učitelja mora biti uspostavljen kao partnerski odnos u kojem će partneri pomagati jedni drugima u prepoznavanju i otklanjanju problema (Rosić i Zloković, 2003.).

7.2.1. Individualni oblici suradnje

Individualan oblik suradnje temelji se na razgovoru učitelja s jednim ili oba roditelja jednog djeteta. U tom obliku suradnje učitelj osobno upoznaje roditelje, doznaje uvjete djetetova razvoja u obitelji koji mu pomaže da razumije njegovo ponašanje, a roditelj doznaje zapažanje učitelja o rezultatima i uspješnosti djeteta, te o njegovom ponašanju u školi. Pozitivna strana ovog oblika suradnje je otvoren razgovor o samo određenom djetetu koji pomaže u daljnjem načinu odgojnog djelovanja. Negativna strana je neekonomičnost koja učitelju oduzima puno vremena za svakog roditelja posebno. Individualni razgovori mogu biti posredni i neposredni (Gluščić i Pustaj, 2008.). Prema istim autoricama neposredni razgovori su kad učitelj i roditelj razgovaraju osobno i jedan drugom daju informacije o djetetu ili pokušavaju riješiti problem koji se javio, a posredan se temelji na pismenoj komunikaciji. Komunikacija se može odvijati i usmenim i pismenim oblikom. Pismeni oblik komunikacije je putem letaka, emaila, oglasnog kutića, komunikacijskih kutija itd., a usmeni kontakt učitelja i roditelja se ostvaruje kroz razgovor u školi ili roditeljskom domu (Rosić i Zloković, 2003).

7.2.2. Skupni oblici suradnje

Skupni model suradnje obuhvaća suradnju u kojoj su istovremeno prisutni svi roditelji učenika jednog razreda (roditeljski sastanak). U tom je slučaju onemogućen razgovor o pojedinom učeniku. Prednost tog oblika suradnje je što se istovremeno informira veliki broj roditelja i roditelji se međusobno upoznaju, a organiziraju se kako bi se roditeljima predškolske dobi omogućila razmjena mišljenja, stavova i iskustva s drugim roditeljima. Na takvim roditeljskim sastancima se očekuje aktivno sudjelovanje svakog roditelja, a može se dogoditi da se neki roditelji neće odazvati sastanku jer nisu spremni dijeliti s drugima svoje stavove i roditeljska iskustva. Skupni razgovori mogu se organizirati na nivou čitave škole ili razrednih odjeljenja. Tu skupinu povezuje ista tema i rješava se opća problematika određene skupine. Skupni razgovori imaju informativnu i savjetodavnu zadaću. Na njima se analiziraju postignuti rezultati rada i daju smjernice daljnjeg rada (Rosić i Zloković, 2003.).

8. ZAKLJUČAK

Veliku ulogu u odrastanju djeteta te razvoju emocionalnih i psihofizičkih sposobnosti ima prvobitno obitelj, zatim odgojitelj te kasnije i učitelj, odnosno škola. Suradnja roditelja, odgojitelja i djeteta u ovom razdoblju izuzetno je važna, kako za dijete, tako i za roditelja i odgojitelja. Suradnja se zasniva na međusobnom povjerenju, poštovanju, dvosmjernoj komunikaciji, te prihvaćanju prava i dužnosti. Također velika i ne manje važna jest i uloga roditelja u stjecanju prvog dojma koje dijete stječe pri polasku u školu. Stav roditelja prenosi se na dijete. Ako roditelji imaju pozitivan stav prema školi i dijete će u školu krenuti radosno i bez straha. Potrebno je razviti pozitivne stavove djeteta prema školi i učitelju, dijete nikada ne treba plašiti školom niti mu prijetiti njegovom učiteljicom. Roditeljsko ponašanje utječe na razvoj djeteta od trenutka njegova rođenja. Način na koji se roditelji bave djecom, kako podržavaju i potiču radoznalost i učenje u svakodnevnim situacijama bitno određuje kvalitetu njihovog odnosa, ali i budući djetetov uspjeh. Uz primjerenu komunikaciju i interakciju, emocionalnu stabilnost, dosljedno vođenje i adekvatne poticaje, roditelji mogu bitno unaprijediti dječji razvoj i učenje. O školi je potrebno pričati kao o mjestu u kojem će dijete puno naučiti, postati kompetentnije, raditi razne zanimljive i poučne stvari. Suradnju škole, odnosno učitelja s roditeljima karakterizira surađivanje s roditeljima od početka djetetovog polaska u školu, ukoliko je to moguće uspostavljanje suradnje s oba djetetova roditelja, kontinuirano njegovanje različitih vidova suradnje s roditeljima tijekom cijele školske godine te aktivno uključivanje roditelja u pripremu, izvođenje i evaluaciju nastavnih sadržaja. Kako bi roditelj mogao više i lakše razumjeti kroz što njegovo dijete prolazi u školi te koje su njegove zadaće i kako mu pomoći, ono treba redovno komunicirati s učiteljem. Mišljenje učitelja pomoći će roditelju u odgoju, razumijevanju djetetovog unutrašnjeg svijeta i mogućnosti da taj svijet učinimo bogatijim.

LITERATURA

1. Čudina Obradović, M. (2008). *Spremnost za školu: višestrukost značenja pojma i njegova suvremena uporaba*, Hrčak, portal znanstvenih časopisa RH, 10: 285-300. *Odgojne znanosti* Vol. 10, br. 2, 2008, str. 285-300. Preuzeto 24.05.2019. s <https://hrcak.srce.hr/29570>
2. Čudina Obradović, M., Letica, M., Pleša, A., Profaca, B., Starc, B. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi: priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi*, Zagreb: Tehnička knjiga
3. Gluščić, J. Pustaj, M. (2008). *Roditelj, dijete, odgojitelj... Priručnik za roditelje i odgojitelje*, Jastrebarsko: Vlastita naklada – Jasenka Gluščić
4. Hitrec, G. (1991). *Kako pripremati dijete za školu*, Zagreb: Školska knjiga
5. Jurčević Lozančić, A., Basta, S. (2017). *Partnerstvo s roditeljima – na putu osiguravanja kontinuiteta suradnje vrtića i škole*. Zbornik radova str. 138., <http://dvss.hr/ea/wp-content/uploads/2017/12/zbornik-radova-medunarodni-znanstveno-strucni-skup-sadasnjost-za-buducnost-odgoja-i-obrazovanja-mogucnosti-i-izazovi-1.pdf> , 26.06.2019.
6. Kako komunicirati s djecom – Unicef, https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Prirucnik_Kako_komunic_HR_web_1_.pdf 27.04.2019.
7. Likierman, H., Muter V. (2007). *Pripremite dijete za školu*, Buševac: Ostvarenje
8. Ljubetić, M. (2011). *Partnerstvo obitelji, vrtića i škole*, Zagreb: Školska knjiga
9. Medak, O., *Priprema djeteta za polazak u školu – Dječji vrtić Ploče*, <https://www.djecji-vrtic-ploce.hr/priprema-djeteta-za-polazak-u-skolu/>, 11.04.2019.
10. Milanović M. (2014). *Pomozimo im rasti; Priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*, Zagreb: Tehnička knjiga
11. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja: model Izvor*. Impressum, Velika Gorica: Persona
12. Mlinarević, V., Tomas S., (2016). *Partnerstvo roditelja i odgojitelja – čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta*, Pregledni članak Učiteljski fakultet u Osijeku, https://bib.irb.hr/datoteka/510126.Partnerstvo_roditelja_i_odgojitelja1.pdf , 18.06.2019.
13. Mlinarević, V. (2004). *Vrtićno okruženje usmjereno na dijete*, *Život i škola*, br. 11, (1/2004), str. 112-119.

14. Nastavni plan i program za osnovnu školu – Narodne novine, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html, 17.04.2019.
15. Oštarčević, J., (2008). Priručnik za upis djece u prvi razred, Agencija za odgoj i obrazovanje, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ogiPZ9Of178J:www.azoo.hr/images/Natjecanja_2011./SSzimski_rok_2011./SV_2011/ss-jesenski_2011/Prirucnik_upisi.doc+&cd=1&hl=hr&ct=clnk&gl=hr, 15.06.2019.
16. Perko S. Uključenost roditelja u življenje djece u vrtiću, (<http://www.dvds.hr/pdf/2/ukljucenost.pdf>, 07.09.2019.)
17. Peteh, M. (2003). *Svako slovo nešto novo*, Zagreb: Alinea
18. Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_107_2081.html, 01.06.2019.
19. Priprema predškolaca za polazak u školu – Dječji vrtić Šuškalica (<http://www.vrtic-suskalica-zadar.hr/polazak-djeteta-u-skolu.html>, 07.04.2019.
20. Provjerite je li vaše dijete spremno za polazak u školu – Adiva, <https://www.adiva.hr/zdravlje/zanimljivosti-i-savjeti/provjerite-je-li-vase-dijete-spremno-za-polazak-u-skolu/>, 22.04.2019.
21. Rečić, M. (2006). *Kako mogu surađivati sa školom*, Đakovo: Tempo
22. Rosić, V., Zloković, J. (2003). *Modeli suradnje obitelji i škole*, Đakovo: Tempo
23. Suradnja s roditeljima – Dječji vrtić Kutina, <http://vrtic-kutina.hr/Suradnja-s-roditeljima>, 05.05.2019.
24. Škola u svakodnevnicu – Mala škola, <http://www.malaskola.org/odgojno-obrazovni-rad/skola-u-svakodnevnicu>, 11.04.2019.
25. Uloga roditelja u pripremi djece za školu – Dječji vrtić Pahuljica, <http://www.dvp.hr/index.php/za-roditelje/o-razvoju-i-odgoju-djece/19-uloga>, 20.04.2019.
26. V.Mlinarević, S. Tomas, Partnerstvo roditelja i odgojitelja - Čimbenik razvoja, https://bib.irb.hr/datoteka/510126.Partnerstvo_roditelja_i_odgojitelja1.pdf, 25.04.2019.
27. Višnjić-Jevtić, A., Visković, I., Rogulj, E., Bogatić, K., Glavina, E. (2018). *Izazovi suradnje*, Zagreb:Alfa d.o.o.

28. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2018., pročišćeni tekst
[https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-
%C5%A1koli](https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli) 04.09.2019.).

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Mia Tomljenović, samostalno napisala završni rad na temu „Uloga obitelji, vrtića i škole pri prijelazu djeteta iz vrtića u školu“, dovršen u rujnu 2019. godine.